

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Komisijos komunikato Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „Europos vandens išteklių išsaugojimo metmenys“

(COM(2012) 673 final),

Komisijos ataskaitos Europos Parlamentui ir Tarybai dėl Vandens pagrindų direktyvos (2000/60/EB) įgyvendinimo „Upių baseinų valdymo planai“

(COM(2012) 670 final),

Komisijos komunikato Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „Vandens trūkumo ir sausrų politikos peržiūros ataskaita“

(COM(2012) 672 final)

(2013/C 327/16)

Pranešėjas **Georges CINGAL**

Bendrapranešėję **An LE NOUAIL-MARLIÈRE**

Europos Komisija, vadovaudamasi Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 304 straipsniu, 2012 m. lapkričio 11 d. nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl:

Komisijos komunikato Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „Europos vandens išteklių išsaugojimo metmenys“

COM(2012) 673 final.

Žemės ūkio, kaimo plėtros ir aplinkos skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto parengiamąjį darbą šiuo klausimu, 2013 m. birželio 12 d. priėmė savo nuomonę.

491-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2013 m. liepos 10–11 d. (liepos 10 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 128 nariams balsavus už, 101 – prieš ir 17 susilaikius.

1. Išvados ir rekomendacijos

1.1 EESRK palankiai vertina Komisijos komunikatą, tačiau mano, kad dokumente pasiūlytų iniciatyvų nepakanka įvairioms nustatytoms problemoms išspręsti.

1.2 Todėl EESRK ragina Komisiją pripažinti, kad būtina:

- užtikrinti demokratiškesnį vandens valdymą, t. y. suteikti kiekvienam vartotojui teisėtai priklausanti vaidmenį dalyvauti vandens baseino valdymo institucijų veikloje,
- sukurti vandenų inspekciją, kad visuose regionuose būtų užtikrintos vienodos sąlygos,
- skirti tinkamą dėmesį pavojingoms medžiagoms (pvz., cheminėms, nanodalelėms ir pan.).

1.3 EESRK teigiamai vertina Komisijos išipareigojimą įtraukti su vandeniu susijusius tikslus į kitų sričių politiką, pavyzdžiui, į bendrąją žemės ūkio politiką (BŽŪP), sanglaudos ir struktūrinių fondų ir atsinaujinančiųjų išteklių srityje įgyvendinamą politiką. Tačiau taip pat teigia, kad būtinos didesnės pastangos visapusiškam įvairių sričių politikos nuoseklumui užtikrinti ir siekiant

panaikinti visus veiksnius, kuriais prisidedama prie pernelyg didelio kiekio vandens ėmimo, hidromorfologinės žalos ir vandens taršos.

1.4 EESRK ragina Komisiją išsamiau išanalizuoti išteklių tvarumo klausimą. Nors Vandens pagrindų direktyvoje (VPD) ⁽¹⁾ reikalaujama nedaryti žalos vandens ištekliams, pastebėta, kad ES leidžia plėtoti energijos tiekimą užtikrinančius projektus. Pradėjus vykdyti skalūnų dujų išgavimo projektus, ši iki šiol buvusi neesminė problema gali tapti nuolatine. EESRK manymu, vandens ištekliai yra vieni svarbiausių.

1.5 EESRK siūlo Komisijai skatinti valstybes nares griežtai įgyvendinti VPD 9 straipsnį (principą „teršėjas moka“), kad būtų pasiekta gera vandens būklė.

1.6 EESRK ragina Komisiją geriau paaiškinti sąvoką „dalinis vandens trūkumas“. Jei toliau laikomasi tradicinio šios sąvokos aiškinimo, t. y. padėtis, kai vandens poreikis viršija jo išteklius, iškyla grėsmė, kad dažnai bus vėluojama imtis veiksmų (pvz., miškų nykimo atvejais). Todėl reikėtų nustatyti ne tik minimalų

⁽¹⁾ OL L 327, 2000 12 22, p. 1–73.

gamtosauginį debitą, bet ir pavojaus lygius, kuriuos pasiekus būtų galima imtis prevencinių veiksmų, kad nebūtų pasiekta žemiausia riba ir būtų išvengta kritinės padėties.

1.7 EESRK prašo Komisijos įvairiomis sanglaudos politikos priemonėmis (ERPF, ESF, Europos teritorinis bendradarbiavimas ir kt.) skatinti:

— vietos ir regionų valdžios institucijas nuotekų valymo infrastruktūroje plėtoti tretinio valymo įrenginius,

— ekonominės veiklos vykdytojus skirti daugiau dėmesio savo įrangos atsparumui klimato kaitai ir teikti pirmenybę natūralioms vandens apsaugos sistemoms (dirvožemio, augmenijos ir pan.), pavyzdžiui, naudoti dirvožemio kokybės – anglies su azotu (C/N) santykis – rodiklius,

— geriausias iniciatyvas (pvz., veiksmų planą LIFE ir pan.).

1.8 EESRK prašo Komisijos supažindinti su geriausiomis turimomis technologijomis. Uždaras vandens ciklas nebeatrodo nepasiekiamas tikslas, jei vertinsime pagal pasiektą pažangą, pavyzdžiui, popieriaus pramonėje. Vis dėlto EESRK mano, kad siekiant sumažinti nuotėkį iš skirstymo tinklų, būtina nustatyti standartus ir taisykles.

1.9 EESRK ragina Komisija pasiūlyti teisėkūros priemonę, kurioje būtų reikalaujama laipsniškai didinti vandens valdymo veiksmingumą (skaitiklių diegimo, perdavimo, valymo srityse). Nepakanka sutelkti dėmesį tik į buitiniam naudojimui skirtą vandenį ir apsiriboti tik savanoriškais veiksmais. Integruotas valdymas apima visus baseinus.

1.10 EESRK prašo Komisijos papildyti teršalų, kurių, siekiant apsaugoti piliečių sveikatą, neturėtų būti paviršiniame ar gruntuose vandenyje, sąrašą (įtraukti nanodaleles, kancerogeninės cheminės, mutageninės, toksiškai veikiančias reprodukciją medžiagas) (2) ir parengti rekomendacijas dėl pakartotinio vandens iš nuotekų valymo naudojimo. EESRK atkreipia dėmesį į Europos aplinkos agentūros (EAA) ataskaitą Nr. 1/2013 „Late lessons from early warnings II“ (3).

1.11 EESRK primena savo nuogąstavimus dėl finansinės kompensacijos už vandens perdavimą ir prašo Komisijos būti atsargesnei. Su visais projektais privaloma supažindinti visuomenę (pagal *Orhuso* konvenciją) ir rengti atviras diskusijas. EESRK atkreipia dėmesį, kad perdavimo sistema, nepriklausomai nuo to ar būtų taikoma ar netaikoma finansinė kompensacija, būtų neteisinga ir nepalanki skurdžiausioms gyventojų grupėms.

2. Aplinkybės

2.1 2002 m. VPD sukurta teisinė sistema, kuria siekiama išsaugoti švarų vandenį bei atkurti gerą jo būklę ir užtikrinti

ilgalaikį tausų vandens naudojimą. Bendras VPD tikslas – pasiekti visų ES vandenų – ežerų, upių ar gruntinio vandens – gerą būklę iki 2015 m.

2.2 Komisija nustatė, kad valdžios institucijos dažnai nesėkmingai derino veiksmingumo ir sąžiningumo tikslus (todėl logiškiau būtų laikytis principo „teršėjas moka“ ir atsakyti neproduktyvių ir žalingų subsidijų) ir pasiekti pajamų ir išlaidų investicijoms pusiausvyrą.

2.3 2012 m. lapkričio 14 d. Komisija paskelbė „Vandens metmenis“, šį dokumentų rinkinį sudaro:

— Komunikatas „Europos vandens išteklių išsaugojimo metmenys“;

— Vandens trūkumo ir sausrų politikos peržiūros ataskaita,

— Ataskaita dėl Vandens pagrindų direktyvos įgyvendinimo „Upių baseinų valdymo planai“.

2.3.1 Vanduo – tai gyvybiškai svarbus išteklius, todėl jo valdymas yra svarbus uždavinys ES piliečiams ir daug patirties reikalaujantis iššūkis. Techninių ir poveikių vertinimo santaukos yra pakankamai svarbios, todėl su jomis reikėtų supažindinti pilietinės visuomenės organizacijas ir paskelbti įvairiomis ES kalbomis.

2.3.2 Komisijos pasiūlymai pateikti remiantis įvairiais dokumentais, visų pirma parengtais EAA:

— Siekiant tausaus vandens išteklių naudojimo Europoje (angl. *Towards efficient use of water resources in Europe*), ataskaita Nr. 1/2012, 68 puslapiai.

— Europos vandenys: padėties ir problemų įvertinimas (angl. *European waters – assesment of status and pressures*), ataskaita Nr. 8/2012, 96 puslapiai.

— Europos vandenys: dabartinė padėtis ir iššūkiai ateityje (angl. *European waters – current status and future challenges*), sintezė, 51 puslapis.

— Pažeidžiami vandens ištekliai Europoje (angl. *Water resources in Europe in the context of vulnerability*), ataskaita Nr. 11/2012, 92 puslapiai.

2.3.3 Europos vandens trūkumo ir sausrų politikos peržiūra yra reikalinga iniciatyva, kadangi auga vandens paklausa, o vandens ištekliai nedidėja, be to, įvairiose Jungtinių Tautų ataskaitose atkreipiamas dėmesys, kad sausros ruožas slenka siaurės kryptimi.

(2) OL C 229, 2012 7 31, p. 116–118.

(3) <http://www.eea.europa.eu/pressroom/newsreleases/the-cost-of-ignoring-the>

2.4 Europos vandens išteklių išsaugojimo metmenyse siūloma trijų dalių strategija, kuri papildyta 25 etapais įgyvendinamomis priemonėmis:

- pagerinti dabartinės ES vandens politikos įgyvendinimą visiškai išnaudojant galiojančių teisės aktų teikiamas galimybes,
- skatinti susieti vandens politikos tikslus su veiksmais, įgyvendinamais kitose susijusiose srityse, pavyzdžiui, žemės ūkio, žuvininkystės, atsinaujinančiųjų išteklių energijos, transporto politikoje, taip pat su sanglaudos ir struktūrinių fondų veiksmais,
- pašalinti dabartinės teisinės sistemos spragas, visų pirma susijusias su priemonėmis, kurios reikalingos vandens naudojimo efektyvumui pagerinti.

2.5 Vandens metmenyse siūlomas tvarkaraštis yra glaudžiai susijęs su ES strategija „Europa 2020“, visų pirma su Efektyvaus išteklių naudojimo planu, kurio viena iš dalių yra skirta vandeniui.

2.6 2010 m. rugsėjo 22 d. EESRK paskelbė ir pateikė 2010 m. lapkričio mėn. Europos ir Viduržemio jūros regiono šalių ekonomikos ir socialinių reikalų tarybų bei panašių institucijų aukščiausio lygio susitikime REX skyriaus parengtą informacinį pranešimą „Orumo nežeminantis darbas ir tvarus vystymasis Viduržemio jūros regione, visų pirma gėlo vandens, jūros vandens ir nuotekų šalinimo sektoriuose“. Šiame pranešime Komitetas apžvelgia Viduržemio jūros regione dėl sausėjimo kylančias problemas, šio reiškinių socialines pasekmes ir susijusių projektų finansavimo sąlygas. Europos Sąjungos Tarybai pirmininkavusios Vengrijos prašymu, 2011 m. birželio 15 d. EESRK pateikė tiriamąją nuomonę „Vandens politikos integravimas į kitas ES politikos sritis“⁽⁴⁾. 2012 m. gegužės 23 d. Komitetas priėmė nuomonę „Prioritetinės medžiagos vandens politikos srityje“⁽⁵⁾. 2012 m. gruodžio 13 d. EESRK priėmė nuomonę „Vandens srities Europos inovacijų partnerystė“⁽⁶⁾. Siūlome taip pat atkreipti dėmesį į EESRK nuomones „Dirvožemio apsaugos teminė strategija“⁽⁷⁾ ir „7-oji ES aplinkosaugos veiksmų programa“⁽⁸⁾.

3. Bendrosios pastabos

3.1 EESRK pritaria Komisijai ir pripažįsta, kad VPD yra tinkama priemonė gerai Europos vandens ekologiškai būklei pasiekti. Tačiau ši tikslą bus galima pasiekti tik tuo atveju, jei duomenų bazes valdys nepriklausomos institucijos ir bus griežtai reikalaujama įgyvendinti VPD. Nors Vandens metmenyse įvertinta vandens valdymo srityje pasiekta pažanga ir pateikta keletas iki 2020 m. įgyvendintinų pasiūlymų, iki 2015 m. gerą būklę pavyks pasiekti tik 47 proc. vandenų.

⁽⁴⁾ OL C 248, 2011 8 25 p. 43–48.

⁽⁵⁾ OL C 229, 2012 7 31 p. 116–118.

⁽⁶⁾ OL C 44, 2013 2 15, p. 147–152.

⁽⁷⁾ OL C 168, 2007 7 20, p. 29–33.

⁽⁸⁾ OL C 161, 2013 6 6, p. 77–81.

3.2 VPD priimta 2000 m., tačiau kai kurios valstybės narės vėluoja įgyvendinti jos 9 straipsnį, kas savo ruožtu trukdo pasiekti gerą vandens būklę. EESRK mano, kad nustatant vandens kainas ir sanitarijos paslaugų tarifus vandens valdytojai privalo visada ir visais atvejais taikyti principą „teršėjas moka“ ir rekomenduoja Vandens metmenyse numatytus veiksmus įgyvendinti ir vandens stokojančiuose, ir jo perteklių turinčiuose regionuose.

3.2.1 EESRK apgailestauja, kad valstybės narės vėluoja įgyvendinti VPD ir atima iš piliečių galimybę naudotis geresnės kokybės vandeniu. Be to, Komitetas tvirtai remia Komisijos pastangas įpareigoti visas valstybes nares laikytis VPD nuostatų.

3.3 Vis dėlto EESRK nerimauja, kad Komisija siūlo nepakankamai novatoriškų priemonių vandens valdymo veiksmingumui pagerinti. Manoma, kad 2030 m. nebus galima patenkinti apie 40 proc. vandens poreikių, tai reiškia, kad daugelyje valstybių narių iškilis vandens trūkumo problema. Komisijos siūloma strategija yra gana rizikinga, kadangi joje remiamasi tik turimomis priemonėmis ir nesiūloma – išskyrus Ekologinio projektavimo direktyvą – valdymo politiką taikyti kiekvienam produktui siekiant patenkinti šeimos ūkių, pramonės (įskaitant karjerų eksploatavimą) ir ūkininkų poreikius. Tokiomis sąlygomis gali išsausėti dar daugiau vandentakių ar padidėti jų tarša. EESRK nuogaustauja, kad ir toliau piliečių mokesčių lėšomis bus finansuojamos tvaraus vystymosi programos neatitinkančios gamybos sistemos. Integruotas vandens išteklių valdymas tai tik bendra sąvoka, reikėtų patikslinti sąlygas, kuriomis toks valdymas turi būti taikomas visuose upių baseinuose.

3.4 EESRK palankiai vertina priemones, kuriomis siekiama apsaugoti ekosistemas ir remti pastangas apsaugoti natūralų gruntinį vandenį. Ši strategija yra naudinga siekiant užtikrinti rūšių ir ekosistemų atsparumą klimato kaitos padariniams, tačiau ji turi būti papildyta tinkamomis bendros žemės ūkio ir kaimo plėtros politikos priemonėmis. Deja, Komisija nepakankamai dėmesio skyrė vandens ir klimato sąveikai. Reikėtų sukurti priemones, kuriomis kritulių vanduo būtų sulaikomas dirvožemyje ir sudaromos sąlygos jam infiltruotis į požeminio vandens sluoksnius.

4. Konkrečios pastabos

4.1 Vandens klausimas labai svarbus, kadangi vanduo yra žmonėms ir natūralioms ekosistemoms gyvybiškai svarbus išteklius bei bendras visos žmonijos paveldas.

4.2 Vandens ir sanitarijos politika turi derėti su tvaraus vystymosi strategija ir užtikrinti, kad vandens išteklių pakaks dabartiniams gyventojų poreikiams patenkinti ir kad šie ištekliai bus apsaugoti, kad vandens nepritrūktų būsimoms kartoms. Ir Europoje, ir apskritai pasaulyje yra daug žmonių, neturinčių prieigos prie šio gyvybiškai svarbaus išteklių. Jungtinių Tautų sprendimas pripažinti, kad prieiga prie saugaus pakankamo

kiekio geriamojo vandens bei sanitarijos paslaugų yra visuotinė žmogaus teisė, leis užtikrinti galimybę šia pagrindine teise Europoje naudotis daugiau nei milijonui žmonių, neturinčių prieigos prie tinkamo sveikatai, švaraus ir už prieinamą kainą tiekiamo vandens, ir milijonams žmonių, neturinčių jokios sanitarijos sistemos ⁽⁹⁾.

4.3 Todėl EESRK ragina Europos Komisiją pasiūlyti teisės aktą, kuriuo būtų užtikrintas Jungtinių Tautų pripažintos teisės į vandenį ir sanitarijos paslaugas įgyvendinimas ir skatinamas vandens ir sanitarijos paslaugų, kaip visiems gyventojams svarbiausių viešųjų paslaugų teikimas. Europos teisėje šalių vyriausybių turėtų būti reikalaujama užtikrinti, kad gyventojams bus teikiamos sanitarijos paslaugos ir tiekiamas pakankamas kiekis sveikatai tinkamo ir švaraus vandens. EESRK rekomenduoja:

- įpareigoti Europos institucijas ir valstybes nares užtikrinti visiems gyventojams teisę į vandenį ir sanitarijos paslaugas,
- vandens tiekimui ir vandens išteklių valdymui taikyti ne tik vidaus rinkos taisykles ir neliberalizuoti su vandeniu susijusių paslaugų ir netaikyti joms Koncesijų direktyvos nuostatų ⁽¹⁰⁾,
- Europos Sąjungai dėti daugiau pastangų užtikrinant savo teritorijoje visuotinę prieigą prie vandens ir sanitarijos paslaugų.

4.4 Prieiga prie vandens yra pagrindinė teisė, glaudžiai susijusi su vandens tiekimo paslaugomis ir vandens kainų nustatymu. Šiuo klausimu EESRK atkreipia dėmesį į 2012 m. sausio mėn. Komisijos pradėtą ir šiuo metu vykdomą tyrimą Prancūzijos vandens rinkoje. Trys svarbiausios tarptautinės grupės veikiančios pasaulinėje vandens rinkoje yra Prancūzijos grupės.

Komitetas pritaria tikslams, kurių siekiama šia oficialia procedūra dėl antimonopolinių taisyklių pažeidimo, kuria partęsiamas 2010 m. pavasarį trijose įmonėse atliktas tyrimas. Ši procedūra turėtų padėti Komisijai nuspręsti, ar šios trys įmonės pritarus Vandens įmonių profesinei federacijai (pranc. *Fédération professionnelle des entreprises de l'eau* – FP2E) derino savo veiksmus Prancūzijos vandens ir nuotekų rinkose pažeisdamos ES antimonopolines taisykles, ir išsiaiškinti, ar jos susitarė dėl galutiniam vartotojui pateikiamos kainos sudedamųjų dalių. EESRK su nekantrumu laukia šios procedūros rezultatų paskelbimo.

4.5 Vandens perdavimui iš vieno vandens telkinio į kitą – tai gali kelti didelį pavojų aplinkai – būtinos didelės investicijos, kurios ne paskatintų tinkamai panaudoti išteklius, o dar labiau sustiprintų nevienodas sąlygas, kadangi tik patys turtingiausi ekonominės veiklos vykdytojai galėtų sumokėti didžiausią kainą už šį mažėjantį išteklių.

4.6 Komunikate pateikiamas tik vienas pasiūlymas nuotėkiui iš skirstymo tinklų sumažinti – taikyti geriausias turimas technologijas. Ši problema turėtų būti sprendžiama kiekvienam upės baseinui nustatant standartus ir užtikrinant geresnę reglamentavimą. Standartų nustatymas siekiant pagerinti paslaugas ir našumą buvo naudingas sprendimas. Komisija galėtų numatyti sudaryti nuotėkio iš skirstymo tinklų mažinimo planą.

4.7 Numatydami infrastruktūros projektą, kuriuo keičiama vandens telkinio būklė, projekto vykdytojai privalo laikytis biologinės įvairovės išsaugojimo tikslų. EESRK primena, kad dėl drėkinimo tikslų buvo atsisakyta saugoti kai kurias pagal Ramsar konvenciją saugomas žemės šlapynes. EESRK pabrėžia, kad Vandens metmenyse nenumatyta, kaip ištaisyti praeityje padarytą žalą ir kad pateiktų pasiūlymų nepakanka, kadangi apsiribojama tik žuvų keltuvas ar žuvitakiais. Tenka tik apgaillestauti, kad vandens metmenyse tiksliai nenurodoma, kad būtina saugoti upių ištakas ir mažus vandens telkinius (pelkes, tvenkinius, durpynus ir pan.).

2013 m. liepos 10 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas

Henri MALOSSE

⁽⁹⁾ OL C 44, 2013 2 15, p. 147–152.

⁽¹⁰⁾ OL C 191, 2012 6 29, p. 84–96.

I PRIEDAS

Komiteto nuomonės

Toliau pateikiama diskusijų metu atmesta kontranuomonė, už kurią buvo atiduota ne mažiau kaip 1/4 balsų:

Pakeisti visą nuomonės tekstą nauju tekstu:

1. Išvados ir rekomendacijos

1.1 Vanduo būtinas žmogaus gyvybei, gamtai ir ekonomikai. Šis išteklius nuolat atsinaujina, bet jis yra ribotas ir negali būti gaminamas ar keičiamas kitais ištekliais.

1.2 Pastaraisiais dešimtmečiais pavyko gana sėkmingai sumažinti teršalų išmetimą į Europos vandenį ir dėl to pagerėjo vandens kokybė. Tačiau duomenys rodo, kad daugiau kaip pusės paviršinių vandens telkinių Europoje ekologinė būklė arba ekologinis potencialas yra prastesnis nei geras ir prireiks papildomų priemonių Vandens pagrindų direktyvos (VPD) tikslui pasiekti.

1.3 Metmenyse pripažįstama, jog vandens aplinka visoje ES labai skiriasi, ir todėl, laikantis subsidiarumo ir proporcingumo principų, nesiūloma vieno sprendimo visais atvejais.

1.4 Komitetas labai vertina Vandens išteklių išsaugojimo metmenų parengiamajame etape atlikto darbo mastą ir kokybę. Dokumentas parengtas išsamiai įvertinus ne tik patirtį, įgytą vandens klausimais iš upių baseinų valdymo (UBV) planų, bet ir informaciją, gautą iš ekspertų tyrimų.

1.5 Visi keturi pamatiniai aplinkosaugos teisės aktų principai buvo tinkamai taikomi daugybei problemų spręsti ir humanitariniam principui dėl visuotinės prieigos prie saugaus geriamojo vandens ir pagrindinių sanitarijos paslaugų paremti.

1.6 EESRK labai vertina upių baseinų koncepcijos kaip ES vandens politikos kartinio akmens vaidmenį; tokia koncepcija padeda valstybėms narėms kartu veiksmingiausiai spręsti pagrindines problemas.

1.7 Nors EESRK mano, kad metmenys ir visi su jais susiję dokumentai yra itin gerai parengti, būtina dar daugiau dėmesio skirti planuojamų veiksmų įgyvendinimui.

1.8 Įgyvendinant esamas reguliavimo priemones (1 sritis), dėmesys turėtų būti skirtas taršos iš pasklidusių šaltinių mažinimui. Įgyvendinimas turėtų būti tinkamai paskatintas atsižvelgus į kiekvieno upės baseino konkrečias sąlygas.

1.9 Kad būtų taikomas principas „teršėjas moka“, būtini atitinkami matavimai ir stebėseną, kad būtų sukurtas tvirtas pagrindas visiems papildomiems veiksams. Nepaisant to, tokie reikalavimai turėtų būti proporcingi vietai ir spręstinių problemų dydžiui.

1.10 Metmenyse pagrįstai reikalaujama toliau rengti vandens sąskaitas su valstybėmis narėmis ir EAA. Tokios sąskaitos leis upių baseinų valdytojams apskaičiuoti, kiek vandens galima panaudoti ir kiek reikės jo rezervuoti, kad būtų išsaugotos ekosistemos funkcijos (gamtosauginis debitas).

1.11 Kai kuriuose vandens stygių patiriančiuose regionuose neteisėto ėmimo problema yra rimta. Tyrimai, skirti patikrinti COPERNICUS/GMES duomenis, leistų valstybėms narėms nustatyti neteisėtą vandens paėmimą.

1.12 Komitetas pabrėžia, kad esant tokiai išimtinai progai vandens darbotvarkę būtina suderinti su BŽŪP, kai Parlamentas, Taryba ir Komisija rengia ateinančių septynerių metų darbotvarkę. Tokios progos praleisti negalima.

1.13 Apsaugos nuo potvynių priemonėms (šiuo metu labai aktualios Vidurio Europoje) prireiktų koordinuoto finansavimo, įskaitant lėšas iš struktūrinių ir (arba) sanglaudos fondų. Be to, kai kurios planuotos priemonės (reaguojant į ankstesnius potvynius) nebuvo iki galo įgyvendintos dėl įvairiausių administracinių kliūčių.

1.14 Komitetas jau palankiai įvertino vandens srities ir žemės ūkio našumo ir tvarumo inovacijų partnerystės sukūrimą. Reiktų pabrėžti, kad šios iniciatyvos buvo sukurtos pagal principą „iš apačios į viršų“.

1.15 Gėlo vandens sričiai nepriklausančios politinės intervencijos priemonės taip pat gali padėti stiprinti vandens taršos prevenciją. Pavyzdžiui, teisės aktai dėl tausiojo pesticidų naudojimo, pramoninių išmetamų teršalų, vaistų ir REACH reglamentas (dėl cheminių medžiagų) turėtų būti suderinti su VPD.

1.16 Galiojančios teisinės bazės trūkumų šalinimas yra tinkamai nukreiptas į vandens naudojimo efektyvumo didinimą, o svarbiausias aspektas – kuo daugiau pakartotinai panaudoti vandens. Norint pasiekti pageidaujamus ir laukiamus rezultatus pirmiausia reikia nustatyti saugaus vandens pakartotinio panaudojimo kriterijus.

1.17 Galiausiai, Komitetas atkreipia dėmesį į svarbius dirvožemio ir miškų tvarkymo aspektus, glaudžiai susijusius su vandens klausimais.

1.18 EESRK perspėja, kad metmenyse nustatytų tikslų įgyvendinimas bus sudėtingas. Visi metmenų procese dalyvaujantys subjektai turėtų žinoti apie šią riziką ir, savo atsakomybės lygmeniu, turėtų dėti visas pastangas, kad panaikintų kuo daugiau kliūčių. Pilietinė visuomenė turėtų aktyviai dalyvauti šiame sudėtingame procese, gaudama pakankamai informacijos, pasinaudodama savo galiomis sprendimų priėmimo procese ir koreguodama savo veiksmus pagal su vandeniu susijusius uždavinius.

2. Bendra informacija – Komisijos dokumentai

2.1 Vanduo būtinas žmogaus gyvybei, gamtai ir ekonomikai. Šis išteklius nuolat atsinaujina, bet jis yra ribotas ir negali būti gaminamas ar keičiamas kitais ištekliais. Gėlas vanduo sudaro tik 2 proc. viso planetos vandens, ir dėl konkuruojančių poreikių 2030 m. pasaulyje gali būti nepatenkinta maždaug 40 proc. vandens tiekimo paklausos.

2.2 Šie dokumentai pateikti rinkinyje, kurį sudaro dvi svarbios ataskaitos ir būtinų pagrindinių veiksmų planas:

— Vandens pagrindų direktyvos (2000/60/EB) įgyvendinimo ataskaita. Upių baseinų valdymo planai,

— Europos vandens trūkumo ir sausrų politikos peržiūros ataskaita,

— Europos vandens išteklių išsaugojimo metmenys.

2.3 Be to, parengta daugybė tyrimų, atskleidžiančių daugialypes vandens problemas. Kaip matyti iš pateiktų dokumentų, svarbiausi klausimai buvo nagrinėjami vandenų apsaugos metmenyse.

2.4 Kad taptų aiškiau ir būtų paremtas įgyvendinimas, pagal VPD Bendrąją įgyvendinimo strategiją (BĮS) buvo parengti 26 rekomendaciniai dokumentai įvairiais VPD įgyvendinimo aspektais, į atvirą ir dalyvaujamąjį procesą įtraukus platų suinteresuotųjų subjektų ratą.

2.5 Viešosiose konsultacijose buvo pareikšta nuomonė, kad BĮS visiškai arba iš dalies buvo apsvarstyti teisingi klausimai ir kad pateikti rekomendaciniai dokumentai buvo naudingi praktiškai įgyvendinant ES vandens politiką. Tačiau kai kuriais klausimais (pavyzdžiui, ekonominės naudos analizė, tikslų nustatymas) reikia daugiau aiškumo ir rekomendaciniai dokumentai būtų naudingesni, jeigu jie būtų parengti ankstesniame įgyvendinimo etape.

2.6 Galbūt pažanga taikant holistinį ekosistemų požiūrį vandens srities tikslams nebuvo pakankama. Ateityje gali tekti peržiūrėti geros būklės apibrėžtį, kad būtų užtikrinta, jog apibrėžtis pakankamai plati, kad būtų užkirstas kelias tolesniam būklės blogėjimui. Be to, dabar kur kas labiau atsižvelgta į ekosistemos paslaugų apsaugos svarbą.

2.7 Tinkamumo patikros tyrimo metu buvo nustatytos svarbiausios spęstinios problemos:

— **Vandens kokybė.** Informacija, pateikta pirmame (2009 m.) upių baseinų valdymo plane, rodo, kad daugiau kaip pusė visų paviršinių vandens telkinių Europoje būklė neatitinka geros ekologinės būklės kriterijų. Be tų priemonių, kurios nurodytos senesnėse (Nitratų, Miesto nuotekų valymo, Pramoninių išmetamųjų teršalų) direktyvose, prireiks papildomų priemonių VPD tikslams pasiekti.

— **Vandens stygiaus** problema tampa vis aktualesnė Europoje. Didelės teritorijos, pirmiausia Pietų Europoje, kenčia nuo vandens stygiaus, o konkuruojantys panaudojimo būdai didina paklausą visame žemyne. Nemažai Europos regionų vandens stygius tampa tiesiogine ir ilgalaike grėsme ekosistemoms ir vandens tiekimui žemės ūkyje, pramonėje ir namų ūkiuose.

- **Potvynių ir sausrų dažnumas ir intensyvumas** bei žala aplinkai ir ekonomikai per pastaruosius trisdešimt metų akivaizdžiai išaugo. Tai vyksta ir dėl klimato kaitos, ir dėl kitokio antropogeninio poveikio (pavyzdžiui, žemės naudojimo paskirties pasikeitimo). Nuo 1998 m. dėl potvynių Europoje žuvo apie 7000 žmonių, apie pusė milijono žmonių buvo evakuota ir (apdraustosios) ekonominės sąnaudos siekia ne mažiau kaip 25 mlrd. EUR.
- **Kitos didelės apkrovos ES vandenims** susidaro dėl teršalų išmetimo, hidromorfologinių pokyčių ir vandens ėmimo, o šiuos veiksnius iš esmės lemia demografinis augimas, žemėnauda ir ekonominė veikla.

2.8 Pastaraisiais dešimtmečiais pavyko sėkmingai sumažinti teršalų išmetimą į Europos vandenis ir dėl to pagerėjo vandens kokybė. Tačiau pirmajame UBV plane pateikti duomenys rodo, kad daugiau kaip pusės paviršinių vandens telkinių Europoje ekologinė būklė arba ekologinis potencialas yra prastesnis nei geras ir prireiks papildomų priemonių Vandens pagrindų direktyvos (VPD) tikslui pasiekti. Apkrovos, apie kurias pranešama ir kurios daro poveikį daugumai paviršinių vandens telkinių, yra tarša iš pasklidusių šaltinių, sukeliančių pernelyg didelį maistingųjų medžiagų kiekį, ir hidromorfologinės apkrovos, keičiančios buveines.

2.9 Metmenyse pripažįstama, jog vandens aplinka visoje ES labai skiriasi, ir todėl, laikantis subsidiarumo principo, nesiuoloma vieno sprendimo visais atvejais. Juose pabrėžiamos tokios pagrindinės temos: žemėnaudos tobulinimas, vandens taršos problematika, vandens naudojimo efektyvumo ir atsparumo didinimas bei geresnis vandens išteklių valdančių subjektų funkcijų vykdymas.

2.10 Metmenyse pateikta daug konkrečių priemonių, programų ir veiksmų, skirtų neišspręstoms problemoms įvairiais lygmenimis spręsti, ir visa tai pateikta trijose darbo srityse:

- įgyvendinimas,
- vandens politikos integravimas į kitas ES politikos sritis,
- galiojančios teisinės bazės trūkumų šalinimas.

Jau imtasi veiksmų ir juos planuojama baigti įgyvendinti iki 2016 m., išskyrus ilgalaikius veiksmus (programas), kuriuos planuojama įgyvendinti iki 2021 m.

3. Bendrosios pastabos

3.1 Komitetas labai vertina metmenų parengiamajame etape nuveikto darbo mastą ir kokybę. Dokumentas parengtas kruopščiai įvertinus patirtį, sukauptą vandens klausimais ne tik iš upių baseinų valdymo (UBV) planų, bet ir informaciją, gautą iš ekspertų tyrimų. Be to, verta atkreipti dėmesį į tai, kad vandens teisės visuomet buvo svarbi Europos šalių teisinės struktūros dalis, taigi patirtis šioje srityje yra tikrai ilgalaikė.

3.2 Visi keturi pamatiniai aplinkosaugos teisės aktų principai buvo tinkamai taikomi daugybei problemų spręsti ir principui dėl visuotinės prieigos prie saugaus geriamojo vandens ir pagrindinių sanitarijos paslaugų paremti.

3.3 Metmenyse ne tik oficialiai pripažįstama didelė gamtinių sąlygų, susijusių su vandeniu, įvairovė ES, bet ir siūlomi praktiniai veiksmai, kaip spręsti pagrindines konkrečias pavienių regionų ir (arba) upių baseinų problemas. EESRK labai vertina upių baseinų koncepcijos kaip ES vandens politikos kertinio akmens vaidmenį; tokia koncepcija padeda valstybėms narėms kartu veiksmingiausiai spręsti pagrindines problemas.

3.4 Be to, Komitetas pripažįsta Tinkamumo patikros dokumentą⁽¹⁾, kuris yra vienas pirmųjų tokio pobūdžio dokumentų ir kuriame svariai įvertinama pati vandens politika bei jos vieta visuose su šia politikos sritimi susijusiuose teisės aktuose.

3.5 Nors EESRK mano, kad metmenys ir visi su jais susiję dokumentai yra itin gerai parengti, būtina dar daugiau dėmesio skirti planuojamų veiksmų įgyvendinimui. Kaip jau įprasta, įgyvendinimas bus sudėtingas ir jau dabar jam turi būti teikiamas didžiausias prioritetas. Visos galimos politinės pastangos, paskatos ir sistemų (projektų) valdymo metodai turėtų būti panaudoti, kad šis planas būtų sėkmingai įgyvendintas.

⁽¹⁾ SWD(2012) 393 final.

4. Konkrečios pastabos

4.1 Igyvendinant esamas reguliavimo priemones (I sritis), dėmesys turėtų būti skirtas taršos iš pasklidusių šaltinių mažinimui, stiprinant nitrato sričiai skirtas veiksmų programas. Atsilikimo priežastys turėtų būti kruopščiai išanalizuotos, o būtini patobulinimai tinkamai paskatinti, atsižvelgus į specifines konkrečių upių baseinų sąlygas.

4.2 Principas „teršėjas moka“ taip pat taikomas šiuo atveju, tačiau, nepaisant to, toks įpareigojimas turi būti tinkamai apibrėžtas ir pagrįstas realistinėmis vandens ciklo prielaidomis (vertinimais). Teršėjas privalėtų mokėti už padarytą įrodytą realią taršą.

4.3 Pastangos sumažinti taršą iš pramonės šaltinių yra pagrįstos Pramoninių teršalų direktyvos įgyvendinimu. Proporcingumo principas turi būti taikomas kartu su principu „teršėjas moka“, kuris yra aiškiai identifikuojamas taškinių taršos šaltinių atveju.

4.4 Kad būtų taikomas principas „teršėjas moka“, būtini atitinkami matavimai (kiekiai) ir galbūt stebėseną (teršalų), kad būtų sukurtas tvirtas pagrindas visiems papildomiems veiksams. Tokie reikalavimai turėtų būti proporcingi vietai ir spręstinių problemų dydžiui.

4.5 Deja, bet daugelyje Europos šalių vis dar nėra išsamios informacijos apie tai, kiek vandens įteka. Metmenyse pagrįstai reikalaujama **parengti vandens sąskaitas** kartu su valstybėmis narėmis, atsižvelgiant į kartu su EAA atliktą darbą. Tokios sąskaitos leistų upių baseinų valdytojams apskaičiuoti, kiek vandens bus galima panaudoti ir kiek reikės jo rezervuoti, kad būtų išsaugotos ekosistemos funkcijos (gamtosauginis debitas). Komitetas primygtinai rekomenduoja šią užduotį atlikti kuo greičiau.

4.6 Daugelyje Europos šalių dėl vandens poreikio drėkinimo tikslais neįmanoma užtikrinti geros vandens būklės. Kai kuriuose vandens stygių patiriančiuose regionuose neteisėto ėmimo problema yra rimta. **Tyrimai, skirti patikrinti COPERNICUS/GMES duomenis**, leistų valstybėms narėms nustatyti neteisėto vandens ėmimo atvejus ir tokios užduotys turėtų užtikrinti, kad GMES kaip ES svarbos projektas būtų pagrįstas išsamiau.

4.7 Komitetas mano, kad svarbu parengti **bendrą sąnaudų susigrąžinimo metodiką**, leidžiančią palyginti rezultatus visoje Sąjungoje. Tokia metodika užtikrintų, kad visi vandens naudotojai turi pakankamas paskatas vandenį naudoti efektyviai.

4.8 EESRK atkreipia dėmesį į keletą iniciatyvų ir požiūrių vandens stygių patiriančiuose regionuose pavyzdžiui, kurie buvo pristatyti Komitete vykusiame viešame klausyme šia tema. Be to, buvo paskelbta keletas tyrimų apie efektyvų vandens naudojimą pagal koncepciją „daugiau pasėlių iš vieno lašo“. Šio darbo rezultatai galėtų būti panaudoti žemės ūkio poreikiams patenkinti ir turimiems ištekliams vandens stygių patiriančiuose regionuose panaudoti. Ir šiuo atveju turėtų būti taikomas proporcingumo principas sprendžiant tokius jautrius klausimus.

4.9 2 sritis – vandens politikos tikslų integravimas į kitas ES politikos sritis – taip pat reikalauja imtis daug veiksmų, kurie išvardyti metmenų veiksmų plane.

4.10 Komitetas pabrėžia, kad, pasitaikius tokiai išimtinai progai, vandens darbotvarkę būtina suderinti su BŽŪP, kai. Parlamentas, Taryba ir Komisija rengia ateinančių septynerių metų darbotvarkę. Negalima praleisti tokios progos šiose srityse:

- VPD pagrindinių priemonių įtraukimas į kompleksinės paramos sistemą,
- tausumo reikalavimų pagal I ramstį didinimas, ypač ekologiniu požiūriu svarbiose vietovėse,
- kaimo plėtros programų, skirtų su vandeniu susijusioms problemoms spręsti, rengimas,
- BŽŪP II ramsčio finansavimas gerinti drėkinimo sistemų efektyvumą (nustačius aplinkosaugos sąlygas, pavyzdžiui, skaitiklių diegimą),
- skatinti natūralias vandens sulaikymo priemones – salpas, šlapynes ar buferines juostas palei upių krantus – kurios yra svarbiausios priemonės ekosistemos funkcijai atkurti. Finansavimas pagal II ramstį, kuris skirtas toms vietovėms, kurioms reikalinga parama, yra labai svarbus. Taip pat turėtų būti siekiama skatinti veiksmus pagal programas LIFE+, „Horizontas 2020“ ir kt.

4.11 Apsaugos nuo potvynių priemonėms (šiuo metu labai aktualios Vidurio Europoje) taip pat reikėtų koordinuoto finansavimo, galbūt iš struktūrinių fondų. Be to, kai kurios planuotos priemonės (reaguojant į ankstesnius potvynius) nebuvo iki galo įgyvendintos dėl įvairiausių administracinių kliūčių. Tokiems neatidėliotiniams klausimams spręsti reikėtų ir tinkamų skubių administracinių priemonių

4.12 Komitetas vertina vandens srities ir žemės ūkio našumo ir tvarumo inovacijų partnerystę. Reikėtų pabrėžti, kad šios iniciatyvos buvo sukurtos valstybėse narėse pagal principą „iš apačios į viršų“, o Komisija atlieka koordinavimo vaidmenį. Galimybė sėkmingai įgyvendinti priemones padidėja įtraukus suinteresuotuosius subjektus į jų atitinkamas veiklos sritis.

4.13 Gėlo vandens sričiai nepriklausančios politinės intervencijos priemonės taip pat gali padėti stiprinti vandens taršos prevenciją. Pavyzdžiui, teisės aktai dėl tausiojo pesticidų naudojimo, pramoninių išmetamų teršalų, vaistų ir REACH reglamentas (dėl cheminių medžiagų) turi būti suderinti su metmenyse planuojamais veiksmais.

4.14 3 sritis, galiojančios teisinės bazės trūkumų šalinimas, yra tinkamai nukreipta į vandens naudojimo efektyvumo didinimą, o svarbiausias aspektas – vandens pakartotinio panaudojimo potencialo didinimas. Norint pasiekti pageidaujamus ir laukiamus rezultatus pirmiausia reikia nustatyti saugaus vandens pakartotinio panaudojimo kriterijus. Žinoma, vandenį galima pakartotinai naudoti tuose pačiuose / panašiuose įrenginiuose, tačiau apytakinio vandens perdavimas iš vieno naudotojo / įrenginio pakartotiniam panaudojimui kitam naudotojui / įrenginiui pareikalautų tinkamos pusiausvyros ir kiekio, ir reikalingos kokybės atžvilgiu.

4.15 Pavyzdžiui, esant visiškai uždaram vandens ciklui, net ir vienintelės operacijos atveju, beveik neįmanoma tai padaryti dėl nuolat didėjančio neorganinių druskų kiekio tokioje grandinėje. Todėl būtina rasti saugią pusiausvyrą, kad procesai vyktų sklandžiai.

4.16 Galiausiai, Komitetas atkreipia dėmesį į svarbius dirvožemio ir miškų tvarkymo aspektus, glaudžiai susijusius su vandens klausimais. Kartais dėl skirtingų politikos sričių vienas kitam prieštaraujančių reikalavimų miškų išteklių sunkiai gali atlikti savo negamybines funkcijas, pavyzdžiui, būti svarbiausiu natūraliu gėlo vandens sulaišymo rezervuaru, anglies dioksido absorbentu, saugoti biologinę įvairovę ir kt. Gyvavimo ciklo analizė turėtų atskleisti visus aspektus ir nurodyti subalansuotas priemones, pritaikytas prie miškų vaidmens ES.

4.17 Vandens klausimų negalima atsieti nuo dirvožemio klausimų. Komitetas ragina skirti pakankamai dėmesio dirvožemiui, nors pripažįstame, kad dirvožemio darbotvarkei yra taikomas subsidiarumo principas. Bendri ypatumai turėtų būti plačiau aptarti tęsiant metmenyse numatytą darbą.

4.18 EESRK perspėja, kad metmenyse nustatytų tikslų įgyvendinimas susidurs su kliūtimis šiose srityse:

- rinkos trūkumai (pajamų praradimas, išlaidų ir pelno paskirstymas),
- finansavimo trūkumas, žalingos subsidijos,
- reguliavimo kliūtys,
- nepakankamas koordinavimas,
- politinės valios trūkumas,
- vandens politikos tikslų integravimas į kitas sektorinės politikos sritis išlieka retorišku.

Visi metmenų procese dalyvaujantys subjektai turėtų žinoti apie šią riziką ir, savo atsakomybės lygmeniu, dėti visas pastangas, kad panaikintų kuo daugiau kliūčių. Pilietinė visuomenė turėtų aktyviai dalyvauti šiame sudėtingame procese gaudama pakankamai informacijos, pasinaudodama savo galiomis sprendimų priėmimo procese ir koreguodama savo veiksmus pagal su vandeniu susijusius uždavinius.

Balsavimo rezultatai

Už	112
Prieš	129
Susilaikė	12